

Saimaan ammattikorkeakoulu
Majoitus- ja ravitsemisala Imatra
Matkailun koulutusohjelma

Tiina Lakka

Ekomatkailuyritykset Suomessa

Opinnäytetyö 2012

Tiivistelmä

Tiina Lakka

Ekomatkailuyritykset Suomessa, 26 sivua, 1 liite

Saimaan ammattikorkeakoulu

Majoitus- ja ravitsemisala Imatra

Matkailun koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2012

Ohjaajat: yliopettaja Mika Tonder, Saimaan ammattikorkeakoulu

Tämän opinnäytetyön aiheena oli tutkia eko- ja luontomatkailuyrityksiä Suomessa. Työn tarkoituksena oli selvittää, millaisia ekomatkailuyrityksiä Suomesta löytyy vai ovatko yritykset enemmänkin luontomatkailuyrityksiä, joita kiinnostavat vastuullinen matkailu ja ympäristöasiat. Työssä selvitettiin myös ekomatkailun ja luontomatkailun käsitteet, sekä mitä kaikkea ne sisältävät.

Työn teoriaosaan etsittiin tietoa kirjallisuudesta sekä Internetistä. Työn tutkimusosa tehtiin laadullisena tutkimuksena ja siihen kerättiin tietoa kirjallisten haastatteluiden avulla sekä Internetistä. Haastatteluihin valittiin sopivat luontomatkailuyritykset niiden matkailupalveluiden perusteella ympäri Suomea. Mukaan pyrittiin valitsemaan monipuolisesti eri palveluita tarjoavia yrityksiä, jotta saatiin katettua luontomatkailuyritysten palvelut.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että yritysten profiloituminen ekomatkailuyritykseksi on todella harvinaista. Yritykset mielsivät itsensä luontomatkailuyrityksiksi, jotka noudattavat vastuullisen matkailun periaatteita ja toimivat ekologisesti työssään. Ne eivät mainosta tai esittele itseään ekomatkailuyrityksinä, vaikka siihen olisi hyvät lähtökohdat. Osa yrityksistä pystyttäisiin nimeämään ekomatkailuyrityksiksi ekomatkailun kriteerien perusteella, mutta nämä yritykset mielsivät itsensä enemmän luontomatkailuyritykseksi.

Asiasanat: ekomatkailu, ekomatkailuyritys, luontomatkailu, luontomatkailuyritys

Abstract

Tiina Lakka

Eco Tourism Companies in Finland, 26 Pages, 1 Appendix

Saimaa University of Applied Sciences

Faculty of Business and Culture, Tourism and Hospitality Imatra

Degree Programme in Tourism

Bachelor's Thesis 2012

Instructor: Mr Mika Tonder, Principal Lecturer

The purpose of this thesis was to research eco tourism and nature tourism companies in Finland. The aim of this thesis was to study what kind of eco tourism companies there are in Finland or whether the companies are nature tourism companies who are interested in responsible tourism and all environment related issues. The concepts of eco tourism and nature tourism were also examined in the thesis.

The information for the theoretical part of the thesis was gathered from literature and Internet. The research part of the thesis was carried out as a qualitative research. The information was collected by interviewing different kinds of nature tourism companies all over Finland and studying their web pages. The companies were chosen by their tourism services. It was necessary to choose all sorts of tourism services to cover all kinds of nature tourism companies.

The results of the study show that it is very rare for companies to be profiled as an ecotourism company. The companies consider themselves more as nature tourism companies which are following the principles of responsible tourism and are acting ecologically in their work. The companies do not consider or promote themselves as ecotourism companies even though they have very good basis for that. Some of the companies could be named as eco tourism companies by the criteria of eco tourism but the companies considered themselves more as nature tourism companies.

Keywords: eco tourism, nature tourism, eco tourism company, nature tourism company

Sisältö

1	Johdanto	5
1.1	Perustelut aiheen valinnalle	5
1.2	Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset.....	6
2	Mitä ekomatkailu on	6
2.1	Ekomatkailun historiaa	7
2.2	Ekomatkailun ydinperiaatteet ja ominaispiirteet	8
2.3	Ekomatkailun haittapuolia	9
2.4	Tyypillinen ekomatkailija	10
3	Luontomatkailu	11
4	Kestävä matkailu ja sen periaatteet	13
5	Ekomatkailu Suomessa ja muualla maailmassa	14
6	Ekomatkailuyrittäjäyys	16
7	Tutkimusmenetelmät	16
8	Tutkimuksen tulokset	17
9	Johtopäätökset	21
10	Tutkimuksen arviointi	24
	Kuviot	25
	Lähteet	26

Liite

Liite 1 Haastattelukysymykset luontomatkailuyrityksille

1 Johdanto

Matkailu on yksi suurimmista elinkeinoista ja työllistäjistä, tänä päivänä vuosittain noin puoli miljardia ihmistä matkustaa vapaa-ajallaan oman kotimaansa ulkopuolelle. Yksi määränpäistä ovat luontokohteet, jotka kasvattavat suosiotaan koko ajan. Suosion kasvamisesta voi kuitenkin olla enemmän haittaa kuin hyötyä luontokohteille. Jos matkailija ei välitä luonnosta ja matkustaa vastuuttomasti, voivat luontokohteet tuhoutua. Yksi syy matkalle oli alun perin juuri näiden luontokohteiden kauneuden ja haurauden näkeminen ja kokeminen. Mikäli matkustaminen kuitenkin toteutetaan asianmukaisesti ja luontoystävällisesti, voi luontomatkailu edesauttaa luonnonsuojelukohteiden ja – ajattelun lisääntymistä. Tämän takia onkin erittäin tärkeää tietää miten, milloin ja minne matkustaa. (Baker ym. 1998, 14.)

Opinnäytetyön aiheena ovat ekomatkailuyritykset Suomessa. Tavoitteena on tutkia suomalaisia ekomatkailuyrityksiä, löytyykö Suomesta ekomatkailuyrityksiä käsitteen varsinaisessa merkityksessä vai ovatko yritykset enemmänkin luontomatkailuyrityksiä, joita kiinnostavat ekologisuus ja vastuullinen matkailu. Opinnäytetyössä tutustutaan myös käsitteisiin ekomatkailu ja luontomatkailu sekä selvitetään, mitä kaikkea ne pitävät sisällään, onko ekomatkailu pelkästään ekologista luontomatkailua vai kuuluuko siihen myös vastuullisuus ja eettiset asiat. Lisäksi selvitetään, mitkä ovat ekomatkailun standardit ja kriteerit.

1.1 Perustelut aiheen valinnalle

Opinnäytetyön aihe on minulle hyvin henkilökohtainen. Moni matkailun muoto kuluttaa luontoa ja luonnon voimavaroja liikaa, joten halusin tutkia matkailua, josta ei aiheudu suurta haittaa luonnolle eikä sen lähialueille. Halusin myös valita aiheen, joka ei ole vielä niin tunnettu matkailumuoto Suomessa. Ekomatkailu täytti aihekriteerit, ja se on mielestäni myös todella mielenkiintoinen aihe.

Tutkimuksen näkökulmaksi rajasin yritykset. Aihe oli uusi minulle, ja halusin lähestyä sitä yrityksen silmin. Tätä kautta esimerkiksi luontomatkailuyritykset, ekomatkailuyritykset tai muut matkailutahot pystyvät hyödyntämään tutkimusta.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tutkia ekomatkailua ja ekomatkailuyrityksiä Suomessa. Tutustuin luonto- ja ekomatkailuyrityksiin sekä niiden palveluihin. Tutkimuksen avulla selvitin, millaisia ekomatkailuyrityksiä Suomesta löytyy sekä miten ekohenkisiä luontomatkailuyritykset ovat ja millaiset heidän palvelunsa ovat. Mieltävätkö yritykset itsensä enemmänkin luonto- kuin ekomatkailuyritykseksi ja miksi näin? Tutkimalla yrityksiä ja niiden palveluita selvitin, luokitellaanko yritykset ja niiden matkailupalvelut ekomatkailuksi sekä miten palveluita ja yritystoimintaa voisi muuttaa tai kehittää, jotta ne täyttäisivät ekomatkailun kriteerit.

Tutustuin työssäni myös käsitteisiin ekomatkailu ja luontomatkailu: mitä ne ovat ja mitä kaikkea ne pitävät sisällään. Tutkin, miten ekomatkailu eroaa luontomatkailusta sekä millaista ekomatkailu on Suomessa ja muualla maailmassa.

Lähestyin ekomatkailua yrittäjän näkökulmasta. Tutkin luontomatkailuyritysten Internet-sivuja ja valitsin 7 erilaista matkailuyritystä niiden palvelujen perusteella. Pysin ottamaan tutkimukseen mukaan monipuolisesti erilaisia palveluja tarjoavia yrityksiä, jotta saisin kattavan kuvan eri yritys- ja palvelutyypeistä suhteessa ekomatkailuun.

2 Mitä ekomatkailu on

Ekomatkailu voi olla erittäin tehokas keino säilyttää ja suojella maailman jäljellä olevia luontoalueita, mutta siihen päästään vain tehokkaalla johtamisella ja matkailijoiden vastuullisella käyttäytymisellä. (Baker ym. 1998, 14.)

Ekomatkailu on yksi luontoystävällisimmistä muodoista matkustaa. Toki ekomatkailu aiheuttaa muiden matkailumuotojen tavoin haittaa ympäristölle sekä väistämättä myös paikallisille asukkaille, mutta ekomatkailun lähtökohtana on minimoida kaikki nuo haittavaikutukset. Tämä saattaa olla välillä haastavaa, mutta minimoimalla haittavaikutukset ja ajattelemalla ekologisesti, on tulevilla sukupolvillakin mahdollisuus nauttia puhtaasta luonnosta elinympäristössään tai matkoillaan.

Ekomatkailu on matkailua, joka tapahtuu puhtaan luonnon ja ympäristön ehdoilla. Luontoa tai ympäristöä ei haluta tuhota eikä aiheuttaa haittaa paikallisväes-

tölle. Kaikki mahdolliset haittavaikutukset halutaan pitää mahdollisimman pieninä, mutta samalla halutaan kuitenkin tuottaa hyötyä matkailualueelle ja sen paikallisväestölle. Ekomatkailijoita halutaan myös kouluttaa ympäristöasioissa, kuten esimerkiksi valitsemalla mahdollisimman luontoystävällinen matkakohde, majoituspaikka sekä matkustusmuoto. Ekomatkailijoita kehoitetaan matkustamaan sesonkiajan ulkopuolella, näin minimoidaan mahdollisen massamatkailun tuomat haitat. Mitä ekomatkailu siis konkreettisesti on ja mitä se ei ole, siitä muutama esimerkki. Koskenlaskuretki ei ole ekomatkailua, ellei retkellä kerätä varoja esimerkiksi vesistöjen suojeluun ja saada heidät oppimaan ja ymmärtämään, kuinka tärkeää vesistöjen suojelu on. Myöskään sademetsäretki ei lukeudu ekomatkailuksi, ellei käynti tuo hyötyä alueen asukkaille ja ympäristölle. (Untamed Path 1999; Ahtola ym. 2004, 307.)

Ekomatkailu on yksi matkailun nopeimmin kasvavista osa-alueista 10–15 %:n vuotuisella kasvulla. Jos kasvu pysyy samana, vuoteen 2020 mennessä suurin osa matkailusta tulee olemaan ekomatkailua. Näin ollen ekomatkailu työllistäisi miljoonia ihmisiä, ja luonnonsuojelu saisi paljon enemmän huomiota ja toimintaa osakseen. (Hemmi 2005a, 353; Ympäristö ja kehitys ry.)

Osa ekomatkailijoista yhdistää matkaansa myös vapaaehtoismatkailun. He haluavat tuottaa matkallaan lisää hyötyä alueen luonnolle, eläimille tai paikallisväestölle erilaisten vapaaehtoisprojektien kautta. Tällaisia projekteja ovat esimerkiksi luonnonsuojeluun liittyvä projekti Galapagossaarilla tai merikilpikonien suojeluprojekti Karibialla. Vapaaehtoismatkailuun voi lähteä muun muassa joidenkin matkatoimistojen ja järjestöjen kautta. (Suomen Ekomatkaajat 2008; Kalmari & Kelola 2009, 165, 168–169.)

2.1 Ekomatkailun historiaa

Ekomatkailu on syntynyt luonto- ja ulkoilmamatkailusta. Ensimmäisiä ekomatkailijoita sanotaan olleen matkailijoitten, jotka vierailivat Yhdysvaltojen kansallispuistoissa 1800-luvulla. Ekomatkakäsite syntyi kuitenkin paljon myöhemmin. (Ahtola ym. 2004, 307.)

Monessa Euroopan maassa alettiin 1970–80 –luvuilla kiinnostua ympäristö- sekä luonnonsuojeluasioista. Tämä näkyi järjestöjen ja puolueiden perustami-

sessä, ja useassa maassa ympäristöasioita ajavat puolueet pääsivät mukaan parlamenttiin. Vuonna 1987 julkaistiin Yhteinen tulevaisuus – raportti, jonka tarkoituksena oli miettiä keinoja luonnonsuojelun sekä kehityksen turvaamiseksi. YK:n perustaman Brundtlandin komission tekemässä raportissa määriteltiin kestävä kehitys ensimmäistä kertaa. Kestävän kehityksen päämääränä on turvata sekä nykyisille että tuleville sukupolville mahdollisuudet hyvään elämään. (Hemmi 2005a, 75; Kalmari & Kelola 2009, 10.)

Myös matkailualalla herättiin kestävän kehityksen tuomiin uusiin ideoihin ja periaatteisiin. Massamatkailun huomattiin aiheuttavan ongelmia ja suurta tuhoa niin luonnolle, ympäristölle kuin eläimillekin ja nämä haluttiin estää. Ekomatkailu syntyikin massamatkailun vastakohdaksi. (Ahtola ym. 2004, 306–307; Kalmari & Kelola 2009, 11.)

2.2 Ekomatkailun ydinperiaatteet ja ominaispiirteet

Ekomatkailulla on seitsemän ydinperiaatetta ja kahdeksan ominaispiirrettä. Ekomatkailu on luonnossa tapahtuvaa ja ekologisesti kestäväää matkailua. Ekomatkailu haluaa kunnioittaa paikallista väestöä, sen kulttuuria sekä alueen luontoa, joten kaikki mahdolliset huonot ympäristö- ja kulttuurivaikutukset pyritään pienentämään mahdollisimman alhaisiksi. On tärkeää kunnioittaa alueen kulttuurisia arvoja sekä tapoja, ja alueen eläimiä tai ihmisiä ei saa häiritä, ja luontoa ei saa roskata. (Baker ym. 1998, 44–45; Hemmi 2005a, 352–353.)

Ekomatkailu pyrkii samalla myös tuottamaan taloudellista hyötyä paikallisille luontokohteille, asukkaille sekä alueen ekonomialle. Tämä onnistuu alueelle saapuvien matkailijoiden avulla, sillä matkailijat käyttävät rahaa esimerkiksi luontokohteiden sisäänpääsymaksuihin sekä majoitukseen. Matkailijat myös työllistävät paikallisväestöä, joten tätä kautta myös he hyötyvät matkailijoista. Matkailijan on kuitenkin hyvä muistaa, että halvat hinnat voivat merkitä huonoa palkkaa tuotteen tekijälle (Baker ym. 1998, 44–45). Ekomatkailussa käytetään myös paikallisia yrityksiä mahdollisimman paljon, jotta alue hyötyisi paljon matkailusta (Hemmi 2005a, 352–353).

Ekomatkailu on pääasiassa pienten ryhmien matkailua. Tällä pyritään estämään negatiiviset haittavaikutukset alueelle. Mitä isompi ryhmä, sitä vaikeampaa on

hallita ryhmää, ja sitä enemmän haittaa matkailijat aiheuttavat alueelle. Ekomatkailulla halutaan myös lisätä ympäristö- ja luonnonsuojelutietoisuutta sekä kasvattaa matkailijaa. Matkailijaa kehotetaan opiskelemaan jo etukäteen alueesta, sen luonnonsuojeluprojekteista sekä paikallisväestön tavoista ja kulttuurista. (Baker ym. 1998, 44–45.) Ekomatkailu haluaa myös tukea matkailukohteiden demokratiaa ja ihmisoikeuksia sekä lisätä matkailutyytyväisyyttä. Ekomatkailussa ei esimerkiksi käytetä yrityksiä tai tueta sellaisten yritysten toimintaa, jotka eivät noudata ihmisoikeuksia tai eivät maksa kunnollista palkkaa työntekijöilleen. Matkailutyytyväisyyden lisääminen onnistuu, jos tuetaan paikallisia yrityksiä ja käytetään paikallisten asukkaiden työllistämää yritystä. Tuottamalla hyötyä ja tuomalla rahaa alueelle, sen asukkaille ja ekonomialle, asukkaat huomaavat ekomatkailun hyödyt, ja näin ollen he kannattavat ekomatkailua enemmän. Myös matkailijoiden kannalta matkailutyytyväisyys on tärkeää. Matkailijoille täytyy antaa tilaisuus nähdä oman matkansa sekä matkakohteessa tuotetut hyödyt, jotta matkailija voisi olla tyytyväinen matkaansa ja ymmärtäisi, miten paljon hyötyä voi tuottaa ekomatkailu avulla. (Hemmi 2005a, 352–353.)

2.3 Ekomatkailun haittapuolia

Ekomatkailu oli aluksi luonto- ja ulkoilmailumatkailua. Ajan saatossa käsite muuttui monipuolisemmaksi, ja nykyään se mukautuu matkailijasta riippuen. Osalle ekomatkailu on mitä tahansa luontoon kohdistuvaa matkailua kun taas toisille se tarkoittaa vain luonnosta kiinnostuneisuutta. Mitään selkeää ja tarkoin kirjattua määritelmää ei siis ole ekomatkailusta, minkä jokainen ekomatkailutaho olisi hyväksynyt. Myöskään minkäänlaisia luotettavia matkailupalvelun tai –tuotteen kestävyysmittauskeinoja ei ole kehitetty. Tämän takia monia eri matkailutuotteita ja -palveluita on voitu mainostaa ekomatkailutuotteena tai –palveluna, vaikka ne eivät ekomatkailun kriteerejä täyttäisikään tai olisi muuten kovin ympäristöystävällisiä. Esimerkiksi moottorikelkkasafaria on voitu mainostaa ekomatkailutuotteeksi sen perusteella, että matkailu tapahtuu luonnossa. (Hemmi 2005a, 354; Kalmari & Kelola 2009, 11.)

Ekomatkailu saastuttaa muiden matkailumuotojen tavoin. Lentäminen matkakohteisiin aiheuttaa kasvihuonekaasupäästöjä, joten luonnon- ja eläinten suojelun puolesta olisi tärkeää vaihtaa matkustusmuoto vähemmän saastuttavaan,

kuten junaan, laivaan, linja-autoon tai esimerkiksi polkupyörään. Valitettavasti nämä matkustusvaihtoehdot eivät aina ole mahdollisia, esimerkiksi pitkien matkojen takia. (Ympäristö ja kehitys ry.)

Ongelmia tuottaa myös itse matkailijat. Osa heistä saattaa muuttaa käytöstään huonommaksi ollessaan matkalla, jolloin luonnonsuojelu ja muut tärkeät asiat jäävät taka-alalle, eivätkä ne ole enää niin kiinnostavia. Matkailu itsessään voi myös aiheuttaa suuriakin ongelmia matkailualueelle. Joissakin ekomatkailukohteissa käy yhä enemmän ja enemmän matkailijoita, minkä takia alueen luonto ja ympäristö joutuvat liika suurelle rasitukselle. Osa ekomatkailusta saattaa muuttua jopa massamatkailuksi. (Hemmi 2005a, 355; Kalmari & Kelola 2009, 12.)

Ekomatkailun avulla kerätyt varat eivät aina mene oikeaan kohteeseen eli luonnonsuojeluun ja paikallisväestölle. Varat voivat esimerkiksi mennä yritysten johtajille tai länsimaisille matkatoimistoille. Myös paikallisväestön palkkaamisessa voi ilmetä ongelmia. Työstä maksettu palkka on alhaista, ja työ saattaa olla sesonkiluontoista. Jos alueen asukkaille ei ole töitä tai tuloja, niin heitä on vaikeampi saada suojelemaan luontoa ja eläimiä. (Baker ym. 1998, 15; Untamed Path 1999; Hemmi 2005a, 355.)

2.4 Tyypillinen ekomatkailija

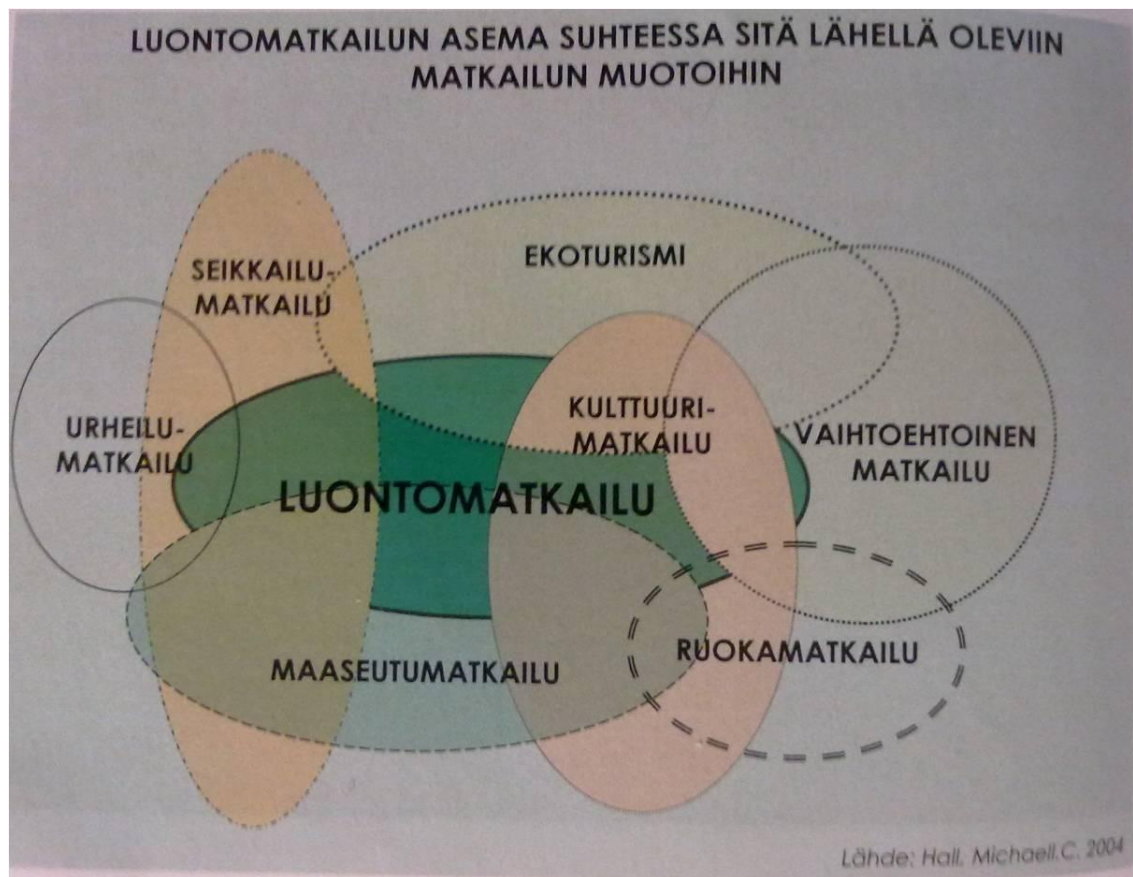
Ekomatkailijoita löytyy laidasta laitaan niin iän, koulutuksen kuin mielenkiintojen mukaan. Heitä kaikkia yhdistää kuitenkin kiinnostus luontoa ja ympäristöasioita kohtaa. Tyypillisen ekomatkailijan kuvaus on kuitenkin hieman määritellympi.

Tyypillinen ekomatkailija on yleensä yliopistotasolla kouluttautunut yli 30-vuotias mutta alle 60-vuotias henkilö, joka käyttää matkallaan enemmän rahaa kuin muut matkailijat. Esimerkiksi usein jo ekomatkakohteisiin matkustaminen on kalliimpaa kuin tavalliseen turistikohteeseen matkustaminen. Tyypillinen ekomatkailija on kotoisin Pohjois-Amerikasta, Euroopasta tai Japanista, eli niin sanotuista hyvinvointivaltioista. (Ahtola ym. 2004, 308; The International Ecotourism Society 2012; Norsk Ecoturisme.)

3 Luontomatkailu

Luontomatkailu tapahtuu ekomatkailun tavoin luonnonympäristössä. Luontomatkailu on luonnossa tapahtuvaa matkailua, jossa luonto on tärkeässä asemassa. Luontomatkailu perustuu luonnon vetovoimatekijöihin, ja se tuottaa elämyksiä matkailijoille. Jorma Hemmi (2005a, 333) määrittelee luontomatkailukäsitteen sisältävän luonnon lisäksi myös luontomatkailuyrittäjän ja hänen luontomatkailutuotteensa, tuotteita käyttävän luontomatkailijan sekä luontomatkailun julkiset toimijat. (Hemmi 2005a, 335.) Julkiset toimijat jakautuvat kolmeen ryhmään: valtakunnalliset, maakunnalliset sekä kunnalliset ja paikalliset toimijat. Valtakunnallisia toimijoita ovat esimerkiksi Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. Maakunnallisia toimijoita ovat muun muassa maakuntien liitot sekä alueelliset ympäristökeskukset, ja kunnallisella ja paikallisella tasolla toimijoita ovat kunnat. (Hemmi 2005b, 154–158.)

Niin eko- kuin luontomatkailusta on monia erilaisia määritelmiä. Osa määritelmistä on todella tarkkoja, ja ne sisältävät ehtoja siitä, mitä luontomatkailu on ja mitä sen pitää sisältää. Tällaisia ehtoja ovat muun muassa ympäristövastuullisuus ja kestävyys sekä moottoriajoneuvojen käyttö. Sallivimmat määritelmät pitävät mitä tahansa luontoon perustuvaa matkailua luontomatkailuna. Osa määritelmistä taas huomioi kestävän kehityksen ja sen periaatteet. Luonnossa pyritään liikkumaan esimerkiksi siten, ettei luonnon kantokykyä ylitetä tai luonnon alkuperäistä muotoa muuteta tai tuhota millään tavoin. Kuviosta 1 näkeekin hyvin, miten vaikeaa luontomatkailun määrittely on. Luontomatkailu voi sisältää määritelmästä riippuen monia eri asioita, jopa toisia matkailun muotoja. (Hemmi 2005a, 333–334.)



Kuvio 1. Luontomatkailun asema suhteessa sitä lähellä oleviin matkailun muotoihin (Hemmi 2005a, 334.)

Luontomatkailuaktiviteetit

Luontomatkailuaktiviteetteja on monipuolisesti jokaiselle asiakkaalle. Aktiviteetit voi jakaa kolmeen osaan, harrastusaktiviteetteihin, luontoliikunta-aktiviteetteihin ja muihin aktiviteetteihin. Harrastusaktiviteetteja ovat muun muassa luonnon havainnointi ja tarkkailu, linturetket ja lintujen tarkkailu sekä luontovalokuvaus. Luontoliikunta-aktiviteetit jakautuvat hyötyliikunta- sekä kuntoilu- ja virkistysaktiviteetteihin. Hyötyliikunta-aktiviteetteja ovat esimerkiksi kalastus sekä marjojen ja sienien poimiminen. Kuntoilu- ja virkistysaktiviteetteja ovat taas eräretkeily ja vaeltaminen, maastohiihto, melonta ja soutu, moottorikelkkailu, purjehdus. Muita luontomatkailuaktiviteetteja ovat muun muassa koiravaljakkoajelut sekä porosafarit. Suurin osa luontomatkailuaktiviteeteista tapahtuu luonnossa asiakkaan omilla voimilla, eli asiakas toimii itse liikkujana ja käyttää lihasvoimaa päästäkseen eteenpäin. (Hemmi 2005b.)

4 Kestävä matkailu ja sen periaatteet

Vuonna 1992 järjestettiin Brasiliassa Rio de Janeirossa YK:n ympäristö ja kehityskokous. Tämän UNCED-kokouksen käsiteltäviä asioita olivat pahenevat alueelliset ja maailmanlaajuiset ympäristöongelmat ja katastrofit, ongelmia ja katastrofeja koskevien tietojen lisääntyminen sekä maailmanlaajuiset sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat ja niiden paheneminen. Kokouksella oli suuri vaikutus, ja siellä tehtyjen sopimusten ja päätösten avulla pyritään vielä tänä päivänäkin ratkaisemaan maapallon väestö- ja ympäristöongelmia. (Hemmi 2005a, 75.)

Rion UNCED-kokouksen päätyttyä myös matkailualalla alettiin miettiä pahenevia ympäristöongelmia ja matkailun vaikutusta niihin. Viiden suuren kansainvälisen järjestön, UNEP, UNESCO, WTO, WTTC ja WWF, toimesta alettiin kehittää ohjeistuksia ja ohjelmia kestäväan matkailuun. Samalla määriteltiin myös kestäväan matkailun arvot ja periaatteet. (Hemmi 2005a, 80–82.)

Kestävällä matkailulla on kolme erilaista tavoitetta, sosiaalinen, taloudellinen sekä ympäristöllinen tavoite. Sosiaalisia tavoitteita ovat koulutus, kävijöiden tyytyväisyys, osallistuminen, suunnittelu, terveys, työllistyminen sekä yhteisön hyötyminen. (Kuvio 2.) (Hemmi 2005a, 82.) Näiden sosiaalisten tavoitteiden avulla pyritään saamaan alueen asukkaille hyvät lähtökohdat tarjota matkailutuotteita ja palveluita matkailijoille, jotka tätä kautta saavat matkallaan positiivisen kokemuksen.

Kestävän matkailun taloudellisia tavoitteita ovat taloudelliset hyödyt paikallisille asukkaille ja yrityksille sekä muille sidosryhmille ja taloudellisesti elinkykyinen yritystoiminta ja teollisuus. Ympäristöllisiä tavoitteita ovat biodiversiteetin eli luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen, kysynnän ja tarjonnan yhteensovittaminen, resurssien hyödyntäminen, soveltuva suunnittelu ja vahinkojen minimoiminen. (Kuvio 2.) (Hemmi 2005a, 82.)



Kuvio 2. Kestävän matkailu arvot ja periaatteet (Hemmi 2005a, 82.)

Taloudellisten tavoitteiden avulla matkailualue hyötyy taloudellisesti ja pystyy näin ollen tarjoamaan lisää matkailupalveluita, sekä ympäristöllisten tavoitteiden avulla matkailualue suojelee ja ylläpitää matkailualuea, sen luontoa ja kulttuuria, jotta se pystyisi myös tulevaisuudessa tarjoamaan matkailijoille nähtävää ja koettavaa.

5 Ekomatkailu Suomessa ja muualla maailmassa

Ekomatkailu on melko tunnettu matkailutermi maailmalla, varsinkin Australiassa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa on panostettu ekomatkailuun. Näissä maissa tutkitaan paljon ekomatkailun hyötyjä ja haittoja sekä on perustettu useita pienempiä paikallisia ja suurempia kansallisia ekomatkailuyhdistyksiä. Ekomatkailusta on myös julkaistu tieteellisiä kirjoituksia, muun muassa Journal of Eco-tourism. Kansainvälinen ekomatkailuyhdistyksen päämaja on Yhdysvalloissa, ja kansainvälinen ekomatkailun tutkimuskeskus sijaitsee Australiassa. (Hemmi 2005a, 355.)

Ulkomaisia esimerkkejä ekomatkailusta on useita. Yksi tunnetuimmista ekomatkailukohteista on Tyynessä valtameressä sijaitsevat Galápagossaaret. Saarten lukuisat eläin- ja kasvilajistot houkuttelevat matkailijoita, ja matkailusta kertyneet tuotot menevät saarten suojelukohteiden ylläpitoon sekä paikallisväestölle. Kiinnostus saaria kohtaan on vuosien saatossa kasvanut, ja tämän takia matkailijoiden lukumäärille on määrätty tietty vuosikiintiö. Myös matkojen pituudet on määrätty lyhyiksi. Ekomatkailulle tyypillisiltä ongelmilta ei ole välttytty myöskään Galápagossaarilla. Saarilla vierailevat ihmiset, kuten myös useita kertoja päivässä saapuvat lennot, ovat uhka monipuolisille eläin- ja kasvilajistoille. (Ahvola ym. 2004, 307–308; Wikipedia 2012.)

Suomessa ekomatkailu ei ole kovin tunnettua eikä yleistä. Alkuun ekomatkailutermiä käytettiin myös Suomessa, mutta sen käyttö lopetettiin 1990-luvulla. Syyksi sanottiin esimerkiksi se, että Suomessa ei ole luonnonsuojelualueita, joihin olisi pakollista ostaa pääsylippu. Nämä luonnonsuojelualueet saavat tuloa muualta eivätkä lipputuloista. Näin ollen yksi ekomatkailun ydinperiaatteista ei toteudu. (Hemmi 2005a, 356.)

Ekomatkailun sijaan Suomessa käytetään luontomatkailutermiä. Luontomatkailu tapahtuu ekomatkailun tavoin myös luonnossa, mutta luontomatkailuksi voi sanoa mitä tahansa luonnossa tapahtuvaa matkailutuotetta tai retkeä. Esimerkiksi moottorikelkkasafaria tai maaseutumatkailua voidaan kutsua luontomatkailuksi, vaikka ne eivät olisikaan kovin ympäristöystävällisiä retkiä tai matkailua. Ainaa kriteerinä on, että matkailu tapahtuu luonnonympäristössä. (Hemmi 2005a, 335.)

Suomessa on monia kansallis- ja luonnonpuistoja, joissa voi nauttia puhtaasta luonnosta sekä eläimistä, ja ne ovat erinomaisia esimerkkejä ekomatkailukohteista Suomessa. Ne ovat ekomatkailijalle erinomaisia matkustuspaikkoja. Pääsymaksujen puuttumisen voi korvata esimerkiksi pienellä lahjoituksella. Näin ekomatkailuun kuuluva hyödyn tuottaminen paikallisasukkaille, alueelle tai sen luonnolle toteutuu.

6 Ekomatkailuyrittäjyys

Ekomatkailuyrittäjyyteen liittyy monia riskejä muiden yritysten tavoin. Ryhtyessään ekomatkailuyrittäjäksi on kuitenkin hyvä selvittää, mitä kaikkea siihen kuuluu. Muiden yrittäjyyteen liittyvien asioiden lisäksi esimerkiksi ekologisuus ja vastuullisuus ovat ekomatkailuyrityksen toimintaa ajatellen elintärkeitä asioita. Ekomatkailuyrittäjän täytyy toimia työssään siten, että siitä on hyötyä ja etua paikallisille ihmisille ja alueen elinkeinolle sekä myös ympäristölle.

Yrittäjän täytyy tietenkin pystyä myös tuottamaan itselleen toimeentulo yrityksen avulla. Tämä onnistuu, jos yrittäjä on tietoinen, mitä riskejä ekomatkailuyrittäjyyteen ja omaan yritykseen liittyy ja osaa ennaltaehkäistä niiden syntymistä. Yrittäjän täytyy tuntea ympäristökasvatukseen liittyviä asioita ja tietää ja osata soveltaa menetelmiä, joilla voidaan kehittää ympäristötietoisuutta ja tietoisuutta niin, että ympäristölle ja luonnolle aiheutuva rasitus voidaan minimoida. Tuotukseen hyötyä myös paikallisväestölle sekä ympäristölle yrittäjän on hyvä toimia yhteistyössä paikallisten sidosryhmien, yritysten ja asukkaiden kanssa. (Koulutuksen ja kulttuurin PO N8URjob – Ekomatkailu yritystoiminnaksi – projekti.)

7 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön tutkimusosa suoritettiin tutkimalla luontomatkailuyritysten internetsivuja sekä haastatteleamalla luontomatkailuyrittäjiä. Alkuun tutustuttiin eri luontomatkailuyritysten internetsivuihin ja niiden perusteella valittiin 7 luontomatkailuyritystä. Aineistoa kerättiin tutkimalla näiden 7 luontomatkailuyrityksen internetsivuja sekä haastatteleamalla yrittäjiä kirjallisesti. Yritykset valittiin tutkimukseen mukaan niiden ekologisuuden sekä palvelutarjonnan perusteella. Mukaan pyrittiin valitsemaan yrityksiä, joille ekologisuus on tärkeää, ja se on huomioitu myös heidän kotisivuillaan. Valinnassa pyrittiin myös huomioimaan yritysten sijainti sekä koko. Näin pystyttiin varmistamaan monipuolinen ja kaiken kattava tarjonta. Yritykset sijaitsevat ympäri Suomea, pääkaupunkiseudulta Lappiin.

Tutkimusosa tehtiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Kvalitatiivinen tutkimus tutustuu tutkittavaan aiheeseen pintaa syvemältä. Sen tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään tutkittavaa aihetta, ja se vastaakin kysymyksiin miksi, millainen ja miten. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tärkeää ottaa huomioon tutkittavien omat näkökulmat sekä kokemukset. (Inspirans Oy 2009.)

Tietoa laadulliseen tutkimukseen voidaan kerätä esimerkiksi ryhmäkeskustelujen sekä syvähaastattelujen avulla tai käyttää asiakkaiden omia kirjoituksia ja tuotoksia, kuten esimerkiksi internetissä julkaistavia blogi-tekstejä tai valokuvia. (Inspirans Oy 2009.)

Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyön keskeinen osio eli empiirinen osa tehtiin luontomatkailuyritysten internetsivujen analysoinnin sekä kirjallisten haastattelujen avulla. Kirjalliseen haastatteluun päädyttiin yritysten sijainnin vuoksi, yritykset sijaitsevat ympäri Suomea. Haastateltavia yrityksiä oli 7, ja haastattelukysymyksiä oli 14. Haastattelukysymykset lähetettiin valituille luontomatkailuyrityksille 26.4.2012 ja yrityksille annettiin 5 päivää aikaa vastata haastattelukysymyksiin. Lyhyeen vastausaikaan päädyttiin sen takia, etteivät yritykset unohtaisi haastattelua muiden kiireiden keskellä. Yrityksistä 2 vastasi haastatteluun, yritys A ja B.

8 Tutkimuksen tulokset

Tutkimuksen ensimmäinen osa tehtiin tutkimalla valittujen luontomatkailuyritysten internetsivuja. Ennen valittujen yritysten internetsivujen tutkimista ja yritysten haastattelua, tutustuttiin moniin erilaisiin matkailuyrityksiin internetissä. Etsittiin ekomatkailuyrityksiä, mutta harmiksi ei löydetty yhtään. Löydettiin monia luontomatkailuyrityksiä ja yrityksiä, jotka tarjoavat erilaisia matkailutuotteita ja –palveluita luonnossa, mutta mikään yritys ei mainostanut eikä korostanut mitenkään olevansa ekomatkailuyritys tai ekomatkailuun erikoistunut luontomatkailuyritys. Sana ekomatkailu ei esiintynyt missään. Osalla yrityksistä ei ollut edes mitään mainintaa ekologisuudesta tai vastuullisesta matkailusta. Jäi mielikuva, että luonnonsuojeluasiat ja ekologisuus eivät ole niin tärkeitä tekijöitä yritystoiminnassa joillekin yrityksille.

Tutkimalla valittuja 7:ää luontomatkailuyritystä selvisi, ettei mikään valituista luontomatkailuyrityksistä profiloinut itseään myöskään ekomatkailuyritykseksi. Minkään yrityksen sivuilla ei ole mainintaa ekomatkailusta. Ekologisuus ja eläinten sekä luonnonsuojeluasiat ovat kuitenkin tärkeitä asioita tarkempaan tutkimukseen valituille yrityksille. Tämä näkyy selvästi esimerkiksi yritysten palveluissa, mikään yrityksistä ei käytä retkillään moottoriajoneuvoja, ja kohdepai-koissa yritykset hyödyntävät kansallispuistoja, metsiä sekä järviä ja niiden upeaa luontoa. Osalla yrityksistä on myös osio tai pieni teksti luontoystävällisestä tai vastuullisesta matkailusta ja osa on maininnut omasta koulutuksesta tai käydyistä kursseista.

Tutkimuksen toinen osa tehtiin haastattelemalla valittuja luontomatkailuyrityksiä. Haastatteluosuuden ensimmäisessä kysymyksessä selvitettiin yritysten matkailu- ja ohjelmanpalvelujen tarjontaa. Yritys A kertoi palveluikseen erilaiset kurssit, kuten sieni- ja kasvikurssit ja erilaiset retket, kuten esimerkiksi eläinten ja lintujen tarkkailuretket niin koti- kuin ulkomaillekin. Yritys välittää myös majoitusta matkailijoille sekä vuokraa erilaisia välineitä ja retkeilyvarusteita, esimerkiksi kajakkeja, kanootteja, retkiluistimia ja telttoja. Yritys B kertoi tarjoavansa erilaisia luontoaktiviteetteja, esimerkiksi kalliolaskeutuminen, lumikenkä- ja maasto- hiihtoretket sekä eläinten tarkkailu- ja kuvausretket sekä luontokuvausretket.

Toisessa kysymyksessä selvitettiin, miten kauan yritykset ovat toimineet matkailualalla. Yritys A aloitti toimintansa 2005 vuoden alussa ja yritys B hieman aikai- semmin vuonna 1998.

Kolmas kysymys liittyi yritystoiminnan kehittymiseen sekä mahdollisiin muutok- siin. Yritys A kertoi omien taitojen ja tietojen kehittyneen koskien luontoa ja luonnon tarjoamia mahdollisuuksia kohtaan. Yritys kertoi myös tavoittaneensa sen asiakasryhmän, jolle alun perin suunnitteli palveluitaan tarjottavaksi. Yritys B:n isoimmat kehitykset liittyivät asiakaskunnan sekä omien tuotteiden laajen- tumiseen. Nykyään yritys saa asiakkaita ympäri maailmaa ja vuodesta 2006 lähtien yritys on tarjonnut eläinten tarkkailu- ja kuvausretkiä.

Neljännessä kysymyksessä kysyttiin syitä luontomatkailuyritykseksi päätymi- seen. Sekä yritys A että B kertoivat oman mielenkiinnon ja harrastuneisuuden

olleen tärkeimmät syyt, minkä takia yritysten edustajat päätyivät matkailualalle yrittäjiksi. Yritys A lisäsi myös:

Jos ihmiset ovat valmiita maksamaan luontomatkoihin ulkomaille, esim. jääkarhuja katsomaan, niin miksi ei sitten myös Saimaan norppaa tai liito-oravaa katsomaan. (Yritys A.)

Viidennessä kysymyksessä selvitettiin yritysten näkemystä luontomatkailusta. Yritys A:n määritelmä luontomatkailusta sisältää luonnontarkkailua, luonnon opiskelua ja luonnossa liikkumista ilman ajoneuvoja. Yritys määritteli luontomatkailun myös ”slow travel” – tyyppiseksi matkailuksi, jossa tärkein tavoite on oleminen ja tunteminen, ei suorittaminen. Yritys A:n mukaan elämykset ovat tervetulleita luontomatkailussa, mutta ne eivät ole sen tavoite, ja niitä ei pyritä hakemaan. Yritys B määritteli luontomatkailun lyhyemmin, se koostuu luonnon tapahtumista ja antimista luonnon ehdoilla.

Kuudes kysymys selvitti yritysten näkemystä ekomatkailusta. Yritys A määritelmän mukaan ekomatkailu käyttää hyödyksi paikallisia toimijoita, tuotteita ja palveluita. Ekomatkailussa toimitaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaan eli ekologisuus on huomioitava mahdollisimman monessa asiassa, kuten esimerkiksi logistiikassa, veden ja polttopuiden käytössä. Yritys A kertoi myös, että yrityksen toiminnot täytyy jakaa pieniksi osiksi ja käyttää mahdollisimman paljon paikallista osaamista, jotta matkailusta saatava tulo jakautuisi alueelle siten, että monet huomaisivat sen hyödyn. Tätä kautta ajattelu ja suhtautuminen jotakin suojeltua eläinlajia kohtaan saattaa muuttua positiivisemmaksi, ja sen suojelusta tulee myönteisempi asia. Yritys A liitti ekomatkailuun myös ympäristönsuojelun ja moraalin. Ilman puhtaita metsiä, järviä ja kulttuurimaisemia ei ole mahdollisuutta harjoittaa ekomatkailua ja täytyy myös miettiä asiakkaiden määrää suhteessa, mikä häiritsee eläinlajeja. Kaiken tämän ekologisuuden ja moraalisuuden lisäksi kyse on kuitenkin yritystoiminnasta, jolla pitäisi elättää itsensä. Yritys B mielsi ekomatkailun matkailuksi, joka noudattaa kestäviä periaatteita, on ympäristöä säästävä ja ottaa huomioon sekä luonnon että eläimet. Se on myös luonnon läheisyyttä ja sen tarjoamista asiakkaille.

Seitsemännessä kysymyksessä haluttiin tietää, mitä ekomatkailu merkitsee yrityksille, onko niillä vahva mielipide siitä. Yritys A koki ekomatkailun erittäin tär-

keäksi omalle yritystoiminnalleen ja miettivänsä ekomatkailuasioita paljon, koska se on myös osa hänen elämäntapaansa. Yritys B:llä oli myös vahva mielipide ekomatkailusta. Ihmiset ovat osa luontoa, mutta he ovat erkaantuneet siitä pyrkiessään etsimään materiaalista ja helppoa elämää, joka on kaukana ekologisesta elämästä.

Kahdeksas kysymys koski oman yritystoiminnan ekohenkisyttä. Yritys A kertoi kokevansa oman yritystoimintansa suhteellisen ekohenkiseksi. Aina löytyy parannettavaa ja joskus joutuu tinkimään omista periaatteistaan. Tarkoituksena on kuitenkin tarjota asiakkaille mahdollisuus osallistua, vaikkakin joutuisi joskus antamaan periksi asiakkaiden toiveille. Yritys B koki myös oman yritystoimintansa ekohenkiseksi. Yritys kertoi myös kokevansa olevan osittain edelläkävijä ekologisuudessa, mutta totesi, ettei kaikessa pysty olemaan niin ekologinen kuin haluaisi.

Yhdeksännessä kysymyksessä kysyttiin yritysten tapoja ja toimia luonnonsuojelun edistämiseksi: millaisia tapoja yrityksillä on ja miten ne näkyvät yritystoiminnassa. Yritys A kertoi olevansa mukana luonnonsuojelutoiminnassa sekä tekevänsä vapaaehtoistyötä muun muassa eri eläinten puolesta, esimerkiksi norppien pesien laskennat. Osallistumalla vapaaehtoistoimintaan yritys A kertoi oppivansa eri lajeista ja pystyvänsä samalla jakamaan myös omaa luonnontietouttaan yhdistyksille ja näin ollen tarjoamaan niille mahdollisuuden vaikuttaa ympäristöasioissa. Luonnonsuojeluntö tuo yritys A:n toimintaan myös luotettavuutta sekä uskottavuutta. Yritys B kertoi myös tekevänsä työtä luonnonsuojelun puolesta. Yritys kertoi olevansa edelläkävijä ahman lisääntymisen ja käyttäytymistapojen seurannassa. Yrityksen kautta pääsee ahman lisääntymis-, katselu- sekä kuvauspaikalle, joka on ainoa maailmassa, jossa voi nähdä tai kuvata ahmaa melkein takuuvarmasti ympäri vuoden.

Kysyttäessä kysymyksessä kymmenen, voisiko yrityksen toimintaa muuttaa vielä luontoystävällisemmäksi, kummatkin yritykset kokivat, että niiden toiminta on jo erittäin luontoystävällistä. Yritys A sanoi toiminnan olevan tasapainossa, ja yritys B kertoi, mitä kaikkea se tekee jo luontoystävällisesti. Ainut asia, minkä yritys B mainitsi, oli vesivoima, jota yritys voisi hyödyntää kynttilöiden ja lampunpuöljyjen sijaan.

Yhdestoista kysymys koski ekomatkailun ja ekohenkisyys sopivuutta luontomatkailuyritystoimintaan. Kummankin yrityksen mielestä ekomatkailu ja ekohenkisyys sopivat erittäin hyvin luontomatkailuyritystoimintaan, paremmin kuin muihin matkailuyrityksiin.

Kahdennessatoista kysymyksessä mietittiin, onko ekohenkisyys yhä suurem-
massa merkityksessä tulevaisuudessa sekä mitä mieltä yritykset ovat ajatuk-
sesta, että luontomatkailuyritykset muuttuisivat ekomatkailuyrityksiksi. Yritys A
ei ole varma kaikkien luontomatkailuyritysten muuttumisesta ekomatkailuyrityk-
siksi, koska kaikki luontomatkailu ei ole niin ekologista, esimerkiksi moottori-
kelkkasafarit. Ekohenkisyys toisi kuitenkin ulkomaalaisia matkailijoita asiakkaik-
si toisin kuin suomalaiset, jotka eivät tunnu olevan niinkään kiinnostuneita asi-
asta. Yritys A:n mukaan suomalaiset matkailijat arvostavat enemmän matkan
antia ja tavoitteellisuutta kuin ekohenkisyyttä. Yritys B taas näkee ajatuksen
hyvänä ideana.

Toiseksi viimeisessä kysymyksessä selvitettiin mahdollisia esteitä ja haittapuo-
lia oman yritystoiminnan muuttamisessa ekomatkailuksi. Yritys A ei nähnyt mi-
tään esteitä ekomatkailussa. Yrityksen mukaan ekomatkailu ei ole vaikeaa,
kaikki on kiinni omista arvoista ja arvojen tuomisesta mukaan omaan toimin-
taan. Yritys A:n lisäksi myös, ettei ekohenkisyyttä voi teeskennellä työssä, jos ei
oikeasti ole yhtään kiinnostunut asiasta. Yritys B ei myöskään nähnyt mitään
esteitä tai haittapuolia ekomatkailussa.

Neljännessätoista eli viimeisessä kysymyksessä kysyttiin yrittäjien halukkuutta
kouluttautua lisää, esimerkiksi erilaisten kurssien muodossa pystyäkseen toi-
mimaan ekomatkailuyrityksenä. Yritys A kertoi kouluttautuneensa omatoimisesti
oman yritystoimintansa osalta ja toimivansa kapealla sektorilla, joten lisäkoulu-
tusta ei varmastikaan ole saatavilla paljoa. Yritys B taas kertoi, ettei ole miettinyt
asiaa sen kummemmin.

9 Johtopäätökset

Ennen tutkimusta määrittelin kaksi tutkimuskysymystä, joihin lähdin hakemaan
vastauksia. Tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

1. Luokitellaanko yritykset ja niiden matkailupalvelut ekomatkailuiksi?
2. Miten yritysten palveluita ja yritystoimintaa voisi muuttaa tai kehittää, jotta ne täyttäisivät ekomatkailun kriteerit?

Pelkästään yritysten internetsivuja tutkimalla sai paljon hyödyllistä tietoa yrityksistä ja niiden toiminnasta. Mikään yrityksistä ei profiloitunut itseään ekomatkailuyritykseksi, vaan ne mielsivät itsensä ennemminkin luontomatkailuyrityksiksi, jotka ovat kiinnostuneita ekologisista asioista sekä vastuullisesta matkailusta. Yritysten haastattelutuloksia analysoimalla päädyin myös saman johtopäätöksen. Yritykset osasivat määritellä ekomatkailukäsitteen tai mitä ne pitävät ekomatkailuna ja verraten sitä niiden toimintaan yritykset ovat osittain ekomatkailuyrityksiä. Ne käyttävät luontoa ja sen antimia asiakkaidensa kanssa luontoa kuitenkin tuhoamatta ja saavat näin ollen tuloa siitä itselleen ja alueelle. Yritykset ovat myös huomioineet päästöt ja asiakasmäärät tarjoamalla palveluitaan pienryhmille sekä minimoimalla energia- ja bensiinipäästöt. Yritykset myös kierrättävät eivätkä roskaa luontoa. Osa yrityksistä täytti kriteerit myös ympäristö- ja luonnonsuojelutietoisuuden lisäämisessä. Ne välittävät omaa tietouttaan niin asiakkaille kuin eri järjestöille.

Minkä takia yritykset eivät sitten miellä itseään ekomatkailuyritykseksi? Yrityksillä on hyvät lähtökohdat, ja ne ovat vastuullisen matkailun edistäjiä monellakin tapaa, mutta onko syynä sitten se, ettei ekomatkailu ole vielä kovin tunnettu matkailumuoto Suomessa? Ekomatkailua ei ole tutkittu paljoakaan Suomessa, ja osa yrittäjistä mieltää ekomatkailuksi jopa moottorikelkkasafarit. Olisikin hyvä tutkia seuraavaksi, mitä suomalaiset matkailijat ajattelevat ekomatkailusta ja kuinka tärkeää se on heille. Syynä voi siis olla se, etteivät asiakkaat tunne ekomatkailukäsitettä ja sen takia vieroksuvat sitä. Asiakkaat voivat luulla, että ekomatkailu on vain todella ekohenkisten matkailua ja pitävät sitä liika ekona heille, ja näin ollen ekomatkailu-liite yrityksen nimessä saattaa karkottaa asiakkaat muiden yritysten asiakkaiksi.

Syynä voi myös olla yritykset itse. Tutkimuksen yritykset tiesivät ekomatkailukäsitteen osittain, mutta vastauksien tullessa vain muutamalta yritykseltä ei tietoa voi yleistää koskemaan kaikkia Suomen luontomatkailuyrityksiä. Osa yrityksistä

ei siis varmastikaan tiedä, mitä ekomatkailu on ja ne eivät tiedä, miten tai välttämättä edes pysty muuttamaan omia palveluitaan siten, että ne täyttäisivät ekomatkailun kriteerit. Osa luontomatkailuyrityksistähän saa elantonsa juuri esimerkiksi moottorikelkkasafarien vetämisestä, mitkä eivät ole niin luontoystävällisiä.

Tutkittaessa yrityksiä ja niiden palveluita selvisi, että ne ovat nyt jo ekomatkailukelpoisia. Niitä ei tarvitsisi siis muuttaa tai kehittää paljoa, jos mitenkään. Kumpikin haastatteluun vastannut yritys sijaitsee luonnon lähellä, joten matkustus matkailukohdepaikalle on helppoa. Yritykset voisivat miettiä matkustusvaihtoehtoja auton käytölle, mutta tässä tulevat rajat hieman vastaan. Lähelle meno voidaan helposti hoitaa pyörällä, suksilla tai vaikka melomalla kohteeseen, mutta pidemmät matkat ovat hankalampia. Ryhmän suuruus vaikuttaa, onko kannattavampaa vuokrata pieni bussi vai tulevatko kaikki asiakkaat omilla autoillaan. Asiakkaiden noutaminen pienellä bussilla ei kannata, jos asiakkaat asuvat kaukana toisistaan. Siitä tulee enemmän kuluja yrittäjälle ja tätä kautta myös kalliimmat hinnat asiakkaille. Päästöt ehkä pienentyisivät, mutta kuinka kannattavaa se muuten olisi yrittäjän elinkeinoa ajatellen.

Vastauksista selvisi myös, että valitut yritykset ovat miettineet vastuullisen matkailun periaatteita ja ekologista tapaa työskennellä ja palvella asiakkaita. Niille oli tärkeää noudattaa ympäristöystävällisiä tapoja ja keinoja, mutta samalla muistaa kuitenkin, että kyseessä on niiden elinkeino. Kaikkea ei pysty toteuttamaan, koska työstä on saatava palkka, ja jos asiakkaat eivät ole tyytyväisiä tai niitä ei ole, ei tuloja myöskään kerry. Kaikkea ei siis pysty toteuttamaan niin ekologisesti kuin ehkä tahtoisikin. Joskus yritykset joutuvat myös myöntymään asiakkaiden toiveisiin, vaikka ne eriäisivätkin yrittäjän omista näkemyksistä ja periaatteista. Yritysten olisikin hyvä päättää, mitkä periaatteet ovat ehdottomia ja mitkä eivät ja uskaltaa sanoa asiakkaille myös joskus ei.

Yritykset voisivat myös parantaa luonnonsuojelutietoisuuden lisäämistä kertomalla enemmän aiheesta myös asiakkaille, näin asiakkaatkin oppisivat, kuinka tärkeää eläinten tai luonnonsuojelu on. Osittain tämä toteutuu jo nyt yrityksissä, mutta kuinka paljon tiedon kertomista voi lisätä, jotta asiakkaat eivät tunne olevansa pakko-opetuksessa. Pitää miettiä tarkasti, miten ja milloin tietoa kertoo.

Yritykset palveluineen ovat kaiken kaikkiaan erittäin ekohenkisiä jo nyt, ja niiden ei tarvitsisi paljoakaan muuttaa tai kehittää toimintaansa. Muutamia asioita voisi muuttaa, mutta yritykset ovat varmasti näitä jo miettineet toimintavuosiensa aikana.

10 Tutkimuksen arviointi

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisia ekomatkailuyrityksiä on Suomessa vai ovatko yritykset enemmänkin luontomatkailuyrityksiä, kannattaako yritys vastuullista matkailua ja miten tämä näkyy yrityksen toiminnassa sekä miten yrityksen palveluita voisi muuttaa tai kehittää, jotta niitä voisi kutsua ekomatkailuyrityksiksi. Nämä saatiin selvitettyä kirjallisten haastatteluiden avulla sekä yritysten internetsivuja tutkimalla. Opinnäytetyön tavoitteet saatiin näin ollen täytettyä ja kaikkiin tutkimusongelmiin löydettiin vastaus.

Tutkimus oli laadullinen, joten sen tarkoituksen oli vastata kysymyksiin miksi, millainen ja miten. Vaikka vastauksia tuli vain kaksi, täyttivät ne laadullisen tutkimuksen tarkoituksen täydellisesti. Vastaukset olivat monipuoliset ja tarkoin mietityt. Vastausten vähyyden takia vastauksia ei voi kuitenkaan yleistää. Tähän olisi tarvittu enemmän vastauksia, mikä olisi tehnyt opinnäytetyön tutkimusosiesta monipuolisemman. Tätä varten olisi kuitenkin tarvinnut enemmän aikaa ja resursseja.

Opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoista aiheen ollessa uusi minulle sekä melko tutkimaton ja uusi aihe myös Suomessa. Tämä seikka lisäsi työn tekemiseen lisähaastetta. Opinnäytetyön aihe muuttui myös matkan varrella juuri tästä samaisesta syystä. Aiheen vaihtumisen vuoksi piti määritellä uudet tutkimusongelmat ja kysymykset.

Opinnäytetyön pohjalta voisi tehdä jatkotutkimuksen esimerkiksi yritysten asiakkaista tai suomalaisten näkemyksistä ekomatkailusta ja siitä, miten tärkeää ekomatkailu on heille. Näin saataisiin kartoitettua myös asiakkaiden näkemykset ekomatkailusta.

Kuviot

Kuvio 1. Luontomatkailun asema suhteessa sitä lähellä oleviin matkailun muotoihin, s 12.

Kuvio 2. Kestävän matkailu arvot ja periaatteet, s.14.

Lähteet

Ahtola, J. Koivunen, L. Korpela, K. Kostainen, A. & Syrjämaa, T. 2004. Matkailijan ihmeellinen maailma. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy

Baker, C P. Davidson, B. Hart, J. Holing, D. Jackman, B. Jacobs, J. LaPlanche, S. Leigh, B. McGonigal, D. Methvin, S. Mortimer, G. Perna, P. Potter, E. Strickland, D. Sung, W. Threndyle, S. Waldrop, T. Walter Jr, E J. & Woods, M. 1998. Natures Journeys The Ultimate Guide To Wildlife Travel. UK: HarperCollins Publishers

Hemmi, J. 2005a. Matkailu, ympäristö, luonto, osa 1. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Hemmi, J. 2005b. Matkailu, ympäristö, luonto, osa 2. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Inspirans Oy. 2009. Mitä laadullinen tutkimus on?
<http://www.inspirans.fi/laadullinen-tutkimus> Luettu 27.2.2012

The International Ecotourism Society. 2012.
<http://www.ecotourism.org/> Luettu 27.2.2011

Kalmari, H. & Kelola, K. 2009. Vastuullisen matkailijan käsikirja. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy

Koulutuksen ja kulttuurin PO N8URjob – Ekomatkailu yritystoiminnaksi – projekti. Ekomatkailun opinto-ohjelma aikuisopiskelijoille.
<http://wordpress.reilumatkailu.fi/wp-content/uploads/2012/01/Ekomatkailun-opinto-ohjelma.pdf> Luettu 27.3.2012

Norsk Ecoturisme. Who is the typical ecotourist?
http://ekstranett.innovasjon Norge.no/templates/Page_Meta____59360.aspx Luettu 12.2.2012

Suomen Ekomatkaajat. 2008.
<http://www.ekomatkaajat.fi/> Luettu 12.2.2012

Untamed Path. 1999.
<http://www.untamedpath.com/index.html> Luettu 14.12.2011

Wikipedia, 2012. Galápagossaaret.
<http://fi.wikipedia.org/wiki/Gal%C3%A1pagossaaret> Luettu 5.3.2012

Ympäristö ja kehitys ry. Ekoturismi.
<http://www.ymparistojakehitys.fi/ekoturismi.html> Luettu 4.3.2012

Haastattelukysymykset luontomatkailuyrityksille

1. Mitä matkailu- tai ohjelmapalveluja yrityksenne tarjoaa?
2. Miten kauan yrityksenne on toiminut alalla?
3. Miten yritystoimintanne on muuttunut tai kehittynyt vuosien varrella?
4. Mikä sai teidät luontomatkailuyrittäjäksi? Minkä takia päädyitte alalle?
5. Miten kuvailisitte luontomatkailua, mistä se koostuu?
6. Miten kuvailisitte ekomatkailua? Mitä kaikkea kuuluu ekomatkailuun?
7. Mitä ekomatkailu merkitsee teille, millainen mielipide teillä on siitä?
8. Miten ekohenkiseksi koet oman yritystoimintanne?
9. Onko yrityksellänne tiettyjä tapoja tai toimia luonnonsuojelun puolesta?
Miten nämä toimet näkyvät yritystoiminnassanne?
10. Miten voisitte muuttaa yritystoimintaanne luontoystävällisemmäksi?
11. Miten koet ekomatkailun ja ekohenkisyyden sopivan luontomatkailuyritystoimintaan?
12. Onko ekohenkisyys tulevaisuudessa yhä suuremmassa merkityksessä?
Mitä mieltä olet ajatuksesta, että luontomatkailuyritykset muuttuisivat ekomatkailuyrityksiksi?
13. Mitä esteitä, ongelmia tai haittapuolia näet ekomatkailussa sekä oman yritystoimintanne muuttamisessa ekomatkailuksi?
14. Olisitko halukas kouluttautumaan lisää, käymällä esimerkiksi erilaisia kursseja, pystyäksesi toimimaan ekomatkailuyrityksenä?